Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
ATHANASIOS RANTOS IŠVADA,
pateikta 2025 m. vasario 13 d.[1]

Byla C-635/23

WBS GmbH
Baudžiamoji byla,
dalyvaujant
Generalstaatsanwaltschaft Berlin

(*Kammergericht Berlin* (Berlyno aukštesnysis apygardos teismas, Vokietija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 2014/41/ES – Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose – Europos tyrimo orderis – 2 straipsnio c punkto ii papunktis – Sąvokos „išduodančioji institucija“ ir „kita kompetentinga institucija, veikianti kaip baudžiamajame procese tyrimą atliekanti institucija“ – Kompetencija nurodyti rinkti įrodymus vadovaujantis nacionaline teise – Kratos priemonės, kurioms reikalingas ikiteisminio tyrimo teisėjo leidimas – 6 straipsnio 1 ir 2 dalys – Europos tyrimo orderio išdavimo sąlygos“

Įžanga

1. Ar administracinė institucija, kuri pagal nacionalinę teisę neturi kompetencijos skirti tyrimo priemonę vykdant nacionalinį baudžiamąjį procesą, gali skirti tokią priemonę kitoje valstybėje narėje įsisteigusios įmonės atžvilgiu, išduodama Europos tyrimo orderį (toliau – ETO) pagal Direktyvą 2014/41/ES dėl ETO baudžiamosiose bylose[2], ir, jei taip, kokiomis sąlygomis toks ETO gali būti išduodamas? Toks iš esmės yra *Kammergericht Berlin* (Berlyno aukštesnysis apygardos teismas) šiame prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateiktas klausimas, susijęs su šios direktyvos 2 straipsnio c punkto ii papunkčio išaiškinimu.

2. Primenu, kad Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkte, kuriame apibrėžiama ETO „išduodančiosios institucijos“ sąvoka, išskiriamos dvi valdžios institucijų kategorijos: pirma, teisminės institucijos, t. y. „teisėjas, teismas, tiriantysis [ikiteisminio tyrimo] teisėjas ar prokuroras, kompetentingas atitinkamoje byloje“, nurodyti šios direktyvos 2 straipsnio c punkto i papunktyje (toliau – teisminė institucija), ir, antra, neteisminės institucijos, t. y. „bet kuri kita kompetentinga institucija, kaip apibrėžė išduodančioji valstybė, <…> veikianti kaip

[1] Originalo kalba: prancūzų.

[2] 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose (OL L 130, 2014, p. 1).

baudžiamajame procese tyrimą atliekanti institucija, pagal nacionalinę teisę kompetentinga nurodyti rinkti įrodymus“, nurodyta šios direktyvos 2 straipsnio c punkto ii papunktyje (toliau – neteisminė institucija).

3. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas nagrinėjant prašymą Vokietijoje įvykdyti ETO, kurį *Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs* (Korupcijos prevencijos ir kovos su korupcija biuras, Latvija, toliau – KNAB) išdavė dėl Vokietijoje įsteigtos bendrovės *WBS GmbH* (toliau – aptariamas ETO). Atsižvelgiant į tai, kad jos atžvilgiu pagal šį ETO buvo atlikta krata, ši įmonė pateikė ieškinį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, iš esmės teigdama, kad vykdant minėtą ETO surinkti įrodymai negali būti leistini, nes jį išdavė ne „išduodančioji institucija“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2014/41. Konkrečiau kalbant, KNAB nėra išduodančioji institucija, nes, pirma, ji neveikia kaip teisminė institucija, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio c punkto i papunktį, ir, antra, neatitinka šios direktyvos 2 straipsnio c punkto ii papunktyje nustatytų sąlygų, kad ją būtų galima laikyti „kita kompetentinga institucija“, – „pagal nacionalinę teisę“ ji neturi kompetencijos „nurodyti rinkti įrodymus“, nes pagal Latvijos teisę įgaliojimus nustatyti kratos priemones vykstant nacionaliniam procesui turi tik teisminės institucijos.

4. Nors Teisingumo Teismas jau turėjo progą patikslinti sąvoką „išduodančioji institucija“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punktą, ir paaiškinti skirtumą tarp „teisminių institucijų“ ir „kitų kompetentingų institucijų“, kaip jos suprantamos pagal šią nuostatą[3], šioje byloje jam pirmą kartą teikiamas klausimas dėl tokių antrosios kategorijos institucijų apimties.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

5. Direktyvos 2014/41 5, 7 ir 11 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„(5) nuo to laiko, kai buvo priimti pamatiniai sprendimai [2003/577/TVR[4]] ir [2008/978/TVR[5]], tapo aišku, kad dabartinė įrodymų rinkimo sistema yra pernelyg suskaidyta ir sudėtinga. Todėl reikia naujo požiūrio;

<…>

(7) šis naujas požiūris turėtų būti grindžiamas vienintele priemone, kuri vadinama Europos tyrimo orderiu (toliau – ETO). ETO turėtų būti išduodamas vienai ar kelioms konkrečioms tyrimo priemonėms vykdyti ETO vykdančioje valstybėje (toliau – vykdančioji valstybė), siekiant surinkti įrodymus. Tai apima ir įrodymų, kuriuos vykdančioji institucija jau turi, gavimą;

[3] Šiuo klausimu žr. 2020 m. gruodžio 8 d. Sprendimą *Staatsanwaltschaft Wien (Suklastoti mokėjimo nurodymai)* (C-584/19, EU:C:2020:1002; toliau – Sprendimas *Staatsanwaltschaft Wien*), 2021 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Spetsializirana prokuratura ([Srauto] ir vietos nustatymo duomenys)* (C-724/19, EU:C:2021:1020; toliau – Sprendimas *Spetsializirana prokuratura*), 2023 m. kovo 2 d. Sprendimą *Staatsanwaltschaft Graz (Diuseldorfo mokestinių baudžiamųjų bylų tyrimų tarnyba)* (C-16/22, EU:C:2023:148; toliau – Sprendimas *Staatsanwaltschaft Graz*) ir 2024 m. balandžio 30 d. Sprendimą *M.N. (EncroChat)* (C-670/22, EU:C:2024:372; toliau – Sprendimas *EncroChat*).

[4] 2003 m. liepos 22 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2003/577/TVR dėl turto arba įrodymų arešto aktų vykdymo Europos Sąjungoje (OL L 196, 2003, p. 45; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 185).

[5] 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2008/978/TVR dėl Europos įrodymų orderio, skirto gauti daikt[ams], dokument[ams] ir duomeni[ms] siekiant juos naudoti baudžiamuosiuose procesuose (OL L 350, 2008, p. 72).

<…>

(11) ETO turėtų būti naudojamas tais atvejais, kai konkrečiu atveju tyrimo priemonės vykdymas atrodo proporcingas, tinkamas ir taikytinas. Todėl išduodančioji institucija turėtų įsitikinti, ar reikalaujami įrodymai yra būtini ir proporcingi proceso tikslais, ar pasirinkta tyrimo priemonė yra būtina ir proporcinga atitinkamų įrodymų rinkimo tikslais ir ar kita valstybė narė turėtų dalyvauti tų įrodymų rinkime išduodant ETO. Tokį pat įvertinimą reikėtų atlikti per patvirtinimo procedūrą, kai pagal šią direktyvą reikalaujama patvirtinti ETO. <…>“

6. Šios direktyvos 1 straipsnyje „Europos tyrimo orderis ir pareiga jį vykdyti“ nurodyta:

„1. Europos tyrimo orderis (ETO) – valstybės narės (toliau – išduodančioji valstybė) teisminės institucijos priimtas arba patvirtintas teisminis sprendimas, kad kitoje valstybėje narėje (toliau – vykdančioji valstybė) būtų įvykdyta viena ar kelios konkrečios tyrimo priemonės siekiant gauti įrodymų pagal [Direktyvą 2014/41].

ETO taip pat gali būti išduotas tam, kad būtų galima gauti įrodymus, kuriuos jau turi vykdančiosios valstybės kompetentingos institucijos.

2. Valstybės narės vykdo ETO remdamosi tarpusavio pripažinimo principu ir vadovaudamosi šia direktyva.

<…>“

7. Minėtos direktyvos 2 straipsnio „Terminų apibrėžtys“ c punkte numatyta:

„Šioje direktyvoje taikomos šios terminų apibrėžtys:

c) išduodančioji institucija:

i) teisėjas, teismas, tiriantysis [ikiteisminio tyrimo] teisėjas ar prokuroras, kompetentingas atitinkamoje byloje, arba

ii) bet kuri kita kompetentinga institucija, kaip apibrėžė išduodančioji valstybė, konkrečioje byloje veikianti kaip baudžiamajame procese tyrimą atliekanti institucija, pagal nacionalinę teisę kompetentinga nurodyti rinkti įrodymus. Be to, prieš perduodant ETO vykdančiajai institucijai, patikrinus, ar jis atitinka šioje direktyvoje nustatytas ETO išdavimo sąlygas, visų pirma 6 straipsnio 1 dalyje išdėstytas sąlygas, išduodančiosios valstybės teisėjas, teismas, ikiteisminio tyrimo teisėjas ar prokuroras patvirtina ETO. Jei ETO patvirtino teisminė institucija, ta institucija ETO perdavimo tikslais taip pat gali būti laikoma išduodančiąja institucija.“

8. Šios direktyvos 6 straipsnyje „ETO išdavimo ir perdavimo sąlygos“ nustatyta:

„1. Išduodančioji institucija gali išduoti ETO tik tuo atveju, kai tenkinamos šios sąlygos:

a) išduoti ETO yra būtina ir proporcinga 4 straipsnyje nurodyto proceso tikslu, atsižvelgiant į įtariamojo arba kaltinamojo teises, ir

b) ETO nurodytą (-as) tyrimo priemonę (-es) būtų galima nurodyti vykdyti tokiomis pačiomis sąlygomis panašioje nacionalinėje byloje.

2. 1 dalyje nurodytas sąlygas kiekvienu atveju įvertina išduodančioji institucija.

3. Tais atvejais, kai vykdančioji institucija turi pagrindo manyti, kad neįvykdytos 1 dalyje nurodytos sąlygos, ji gali konsultuotis su išduodančiąja institucija dėl ETO vykdymo svarbos. Po tos konsultacijos išduodančioji institucija gali nuspręsti panaikinti ETO.“

9. Direktyvos 2014/41 9 straipsnio „Pripažinimas ir vykdymas“ 1–3 dalyse nurodyta:

„1. Vykdančioji institucija pripažįsta pagal šią direktyvą perduotą ETO nereikalaudama jokių papildomų formalumų ir užtikrina jo vykdymą tokiu pačiu būdu ir ta pačia tvarka, kaip ir tuo atveju, jei atitinkamą tyrimo priemonę būtų nurodžiusi vykdyti vykdančiosios valstybės institucija, išskyrus atvejus, kai ta institucija nusprendžia remtis vienu iš šioje direktyvoje numatytų nepripažinimo ar nevykdymo pagrindų arba vienu iš atidėjimo pagrindų.

2. Vykdančioji institucija laikosi išduodančiosios institucijos aiškiai nurodytų formalumų ir procedūrų, jei šioje direktyvoje nenumatyta kitaip ir jei tokie formalumai ir procedūros neprieštarauja vykdančiosios valstybės pagrindiniams teisės principams.

3. Tais atvejais, kai vykdančioji institucija gauna ETO, kuris nebuvo išduotas 2 straipsnio c punkte nurodytos išduodančiosios institucijos, vykdančioji institucija grąžina ETO išduodančiajai valstybei.“

Latvijos teisė

10. Latvijos teisės normos dėl ETO priėmimo įtvirtintos 2005 m. gegužės 11 d. *Kriminālprocesa likums* (Baudžiamojo proceso kodeksas) 887^1–887^3 straipsniuose[6]. Pagal šio kodekso 887^1 straipsnio 1 dalį, jeigu prieš pradedant baudžiamąjį persekiojimą baudžiamojoje byloje būtina atlikti procesinį veiksmą kitos Europos Sąjungos valstybės narės teritorijoje, už baudžiamąją bylą atsakinga institucija, rengdama ETO, įvertina jo proporcingumą ir būtinumą tiriamos nusikalstamos veikos atžvilgiu, paskui už vadovavimą tyrimui atsakingas prokuroras taip pat patikrina, ar procesinis veiksmas, kurį prašo atlikti Sąjungos valstybės narės, atitinka teisės aktų reikalavimus, ir įvertina jo būtinumą ir proporcingumą tiriamos nusikalstamos veikos atžvilgiu. Prieš parengdama ETO, už bylą atsakinga institucija imasi visų priemonių, kurios būtinos, jei procesinis veiksmas būtų vykdomas Latvijoje.

11. Krata reglamentuojama minėto kodekso 179–185 straipsniuose. Jo 179 straipsnio 1 dalyje krata apibrėžiama kaip tyrimo priemonė, kurios tikslas – priverstinis patalpų, žemės sklypo, transporto priemonės ar asmens ištyrimas, siekiant surasti ir paimti ieškomą objektą, jeigu yra pagrįstų priežasčių manyti, kad jis yra toje vietoje, kurioje atliekama krata.

12. Šio kodekso 180 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad krata turi būti atliekama pagal ikiteisminio tyrimo teisėjo arba teismo nutartį. Ikiteisminio tyrimo teisėjas savo nutartį grindžia už bylą atsakingos institucijos pateiktu pasiūlymu ir prie jo pridėtais dokumentais.

[6] *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 74, 2005 m.

Pagrindinė byla, prejudicinis klausimas ir procesas Teisingumo Teisme

13. 2019 m. balandžio 5 d. KNAB pradėjo baudžiamąjį procesą dėl įtarimų sukčiavimu stambiu mastu, neteisėtu svetimo turto iššvaistymu stambiu mastu, dokumentų klastojimu ir suklastotų dokumentų pateikimu Rygoje (Latvija) įsikūrusio fondo pareigūnams. Atlikdamas ikiteisminį tyrimą KNAB nusprendė, kad turi būti atlikta krata įmonėms *FF GmbH* ir *WBS GmbH* priklausančiose komercinėse patalpose, kurios yra Berlyne (Vokietija), ir pateikė *Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa* (Rygos miesto Vidžemės rajono ikiteisminio tyrimo teisėjas) prašymą leisti vykdyti šias tyrimo priemones pagal Latvijos baudžiamojo proceso kodekso 179 ir 180 straipsnius.

14. Šis teisėjas 2019 m. balandžio 24 d. nutartimis patenkino KNAB prašymą, savo sprendimą motyvuodamas tuo, kad, pirma, buvo galima pagrįstai manyti, jog šių įmonių patalpose yra bylai svarbių dokumentų, informacijos laikmenų ir daiktų; antra – kad kratos, kuriomis siekiama juos rasti ir areštuoti, yra būtinos ir proporcingos.

15. 2019 m. balandžio 25 d. KNAB, kaip kompetentinga institucija, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto ii papunktį, išdavė ginčijamą ETO, juo paprašė Vokietijos Federacinės Respublikos apklausti du liudytojus ir įvykdyti minėtus kratos orderius. *Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūra* (Latvijos Respublikos generalinė prokuratūra; toliau – Latvijos Respublikos generalinė prokuratūra) patvirtino šį ETO ir jį perdavė *Staatsanwaltschaft Berlin* (Berlyno prokuratūra, Vokietija, toliau– Berlyno prokuratūra).

16. Remdamasis atitinkamu Berlyno prokuratūros prašymu *Amtsgericht Berlin-Tiergarten* (Berlyno Tiergarteno apylinkės teismas, Vokietija) taip pat priėmė nutartis dėl įmonių *FF GmbH* ir *WBS GmbH* komercinių patalpų kratos. Šios kratos buvo atliktos tik 2019 m. gegužės 13 d. ir jas atlikus buvo areštuota daugybė įrodymų.

17. Pagrindinėje byloje WBS kreipėsi į *Kammergericht Berlin* (Berlyno aukštesnysis apygardos teismas), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą, prašydama, be kita ko, pripažinti, kad negalima leisti perduoti Latvijos Respublikai įrodymų, surinktų Vokietijoje pagal ginčijamą ETO.

18. Grįsdama savo skundą WBS rėmėsi, be kita ko, Sprendimu *Spetsializirana prokuratura*, kuriame Teisingumo Teismas nusprendė, kad ETO dėl tyrimo priemonės, kurią pagal išduodančiosios valstybės teisę gali nustatyti tik teismai, gali išduoti tik teismas. Nagrinėjamu atveju aptariamą ETO išdavė KNAB, kuris nėra teismas, o pagal Latvijos teisę priimti kratos priemones, kurias įvykdžius nacionalinėje byloje areštuojami įrodymai, turi tik teismai. Šiomis aplinkybėmis Latvijos Respublikos generalinės prokuratūros išduotas ETO patvirtinimas buvo susijęs su nekompetentingos institucijos priimtu ETO.

19. Berlyno prokuratūra kreipėsi į Latvijos Respublikos generalinę prokuratūrą su klausimu, ar aptariamas ETO galėtų būti išduotas dar kartą, tik šįkart – teismo. Ši atsakė neigiamai, motyvuodama tuo, kad Latvijos teisėje tam nėra teisinio pagrindo. Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė sustabdyti surinktų įrodymų perdavimą.

20. Prieš priimdamas sprendimą dėl teisminio bendradarbiavimo priemonės leistinumo šis teismas siekia nustatyti, ar, kaip teigia WBS, pagrindinėje byloje turėtų būti taikomi iš Sprendimo *Spetsializirana prokuratura* kildinami principai, kuo remdamasis jis galėtų pripažinti, kad

neturėtų būti leista perduoti įrodymus vykdant aptariamą ETO [7], ar, kaip teigia KNAB, tam, kad šie įrodymai būtų perduoti, pakanka to, kad tyrimo priemones prieš tai patvirtintų išduodančiosios valstybės teismas pagal Direktyvoje 2014/41 numatytas patikrinimo ir pagrindimo pareigas.

21. Tokiomis aplinkybėmis *Kammergericht Berlin* (Berlyno aukštesnysis apygardos teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar [ETO], susijusį su priemone, kurią pagal išduodančiosios valstybės teisę gali paskirti tik teismai, gali išduoti kita kompetentinga institucija, kaip tai suprantama pagal Direktyvos [2014/41] 2 straipsnio c punkto ii papunktį, dalyvaujant neteisminei patvirtinančiajai institucijai, kai išduodančiosios valstybės teismas prieš tai patvirtino tą tyrimo priemonę ir taip įvykdė Direktyvoje 2014/41 numatytas patikrinimo ir pagrindimo pareigas?“

22. Pastabas raštu Teisingumo Teismui pateikė WBS, Vokietijos, Estijos, Latvijos, Lenkijos ir Portugalijos vyriausybės bei Europos Komisija. Išskyrus Estijos ir Portugalijos vyriausybes, šios šalys ir Švedijos vyriausybė taip pat pateikė pastabas per 2024 m. lapkričio 13 d. vykusį teismo posėdį.

Analizė

23. Savo prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto ii papunktį reikia aiškinti taip, kad neteisminė institucija, kuri pagal savo nacionalinę teisę paskiria konkrečias tyrimo priemones, kurias, prieš jas vykdant kitoje valstybėje narėje, patvirtina teisminė institucija, gali būti laikoma „išduodančiąja institucija“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, nors tokių tyrimo priemonių nustatymas išimtinai nacionaliniame procese priklauso tik teisminių institucijų kompetencijai.

24. Mano nuomone, į šį klausimą reikia atsakyti teigiamai dėl priežasčių, kurias išdėstysiu toliau.

Pirminės pastabos

25. Pirmiausia reikia priminti, kad Direktyva 2014/41 buvo pakeista ankstesnė fragmentiška ir sudėtinga įrodymų rinkimo tarpvalstybinio pobūdžio bylose sistema, nustatant supaprastintą ir veiksmingesnę sistemą, grindžiamą viena priemone, t. y. ETO. Šia sistema siekiama palengvinti ir paspartinti teismų bendradarbiavimą ir taip prisidėti prie Sąjungai nustatyto tikslo tapti laisvės, saugumo ir teisingumo erdve įgyvendinimo, remiantis didesniu valstybių narių tarpusavio pasitikėjimu [8]. Taigi ETO – tai SESV 82 straipsnio 1 dalyje nurodyta teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose priemonė, grindžiama nuosprendžių ir teismo sprendimų tarpusavio pripažinimo principu. Šis principas, teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose „kertinis akmuo“, savo ruožtu grindžiamas tarpusavio pasitikėjimu ir nuginčijama prezumpcija, kad ir kitos valstybės narės laikysis Sąjungos teisės, be kita ko, – gerbs pagrindines teises [9].

[7] Taigi Berlyno prokuratūra turėtų perduoti ETO Latvijos Respublikai pagal Direktyvos 2014/41 9 straipsnio 3 dalį.

[8] Žr., be kita ko, Direktyvos 2014/41 5–8, 21 ir 38 konstatuojamąsias dalis ir Sprendimą *Staatsanwaltschaft Wien* (39 punktas), Sprendimą *Spetsializirana prokuratura* (36 punktas), Sprendimą *Staatsanwaltschaft Graz* (42 punktas) ir Sprendimą *EncroChat* (86 punktas).

[9] Žr., be kita ko, Direktyvos 2014/41 2, 6 ir 19 konstatuojamąsias dalis ir Sprendimą *Staatsanwaltschaft Wien* (40 punktas), 2021 m. lapkričio 11 d. Sprendimą *Gavanozov II* (C-852/19, EU:C:2021:902, 54 punktas) ir Sprendimą *EncroChat* (99 punktas).

26. Šiuo klausimu Direktyvos 2014/41 1 straipsnio 1 dalyje Europos tyrimo orderis apibrėžtas kaip valstybės narės teisminės institucijos priimtas arba patvirtintas teismo sprendimas, kad kitoje valstybėje narėje būtų įvykdyta viena ar kelios konkrečios tyrimo priemonės siekiant gauti įrodymų pagal šią direktyvą, įskaitant šios valstybės narės kompetentingų institucijų jau turimus įrodymus [10].

27. Remiantis Direktyvos 2014/41 1 straipsnio 2 dalimi, valstybės narės vykdo ETO, remdamosi tarpusavio pripažinimo principu ir vadovaudamosi šia direktyva. Minėtos direktyvos 9 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad vykdančioji institucija pripažįsta ETO, nereikalaudama jokių papildomų formalumų, ir užtikrina jo vykdymą tokiu pačiu būdu ir ta pačia tvarka kaip ir tuo atveju, jei atitinkamą tyrimo priemonę būtų nurodžiusi vykdyti vykdančiosios valstybės institucija. Vadovaujantis ta pačia nuostata, ši institucija gali nuspręsti nevykdyti ETO, remdamasi vienu iš šioje direktyvoje numatytų nepripažinimo ar nevykdymo pagrindų arba vienu iš atidėjimo pagrindų. Be to, Direktyvos 2014/41 9 straipsnio 3 dalyje yra numatyta, kad tais atvejais, kai vykdančioji institucija gauna ETO, kuris nebuvo išduotas išduodančiosios institucijos, kaip ji suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio c punktą, ji grąžina šį orderį išduodančiajai valstybei [11].

28. Šiuo klausimu Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkte apibrėžta sąvoka „išduodančioji institucija“. Taigi šios nuostatos i papunktyje nurodyta, kad tokia institucija gali būti „teisėjas, teismas, tiriantysis [ikiteisminio tyrimo] teisėjas ar prokuroras, kompetentingas atitinkamoje byloje“ [12], arba, kaip nurodyta jo ii punkto pirmame sakinyje, kurį prašoma išaiškinti šiuo prašymu priimti prejudicinį sprendimą, „bet kuri kita kompetentinga institucija, kaip apibrėžė išduodančioji valstybė, konkrečioje byloje veikianti kaip baudžiamajame procese tyrimą atliekanti institucija, pagal nacionalinę teisę kompetentinga nurodyti rinkti įrodymus“ [13].

29. Be to, iš minėtos direktyvos 2 straipsnio c punkto ii papunkčio antro sakinio matyti, kad, kai ETO išduoda neteisminė institucija, prieš perduodant jį vykdančiajai institucijai, šį sprendimą turi patvirtinti teisminė institucija, kaip ji suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio c punkto i papunktį, kuri turi patikrinti šio sprendimo atitiktį Direktyvoje 2014/41 numatytoms išdavimo sąlygoms, visų pirma jos 6 straipsnio 1 dalyje numatytoms sąlygoms [14]. Galiausiai tos pačios nuostatos trečiame sakinyje nurodyta, kad teisminė institucija, patvirtinusi tokį ETO, „taip pat“ gali būti laikoma išduodančiąja institucija ETO perdavimo tikslais.

30. Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad neteisminė institucija, kaip antai administracinė institucija, iš esmės gali patekti į „išduodančiosios institucijos“ sąvoką, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto ii papunktį, laikantis ankstesniame šios išvados punkte

[10] Žr. Sprendimą *Staatsanwaltschaft Wien* (41 punktas), 2021 m. rugsėjo 2 d. Sprendimą *Finanzamt für Steuerstrafsachen und Steuerfahndung Münster* (C-66/20, EU:C:2021:670, 39 punktas) ir Sprendimą *EncroChat* (71 punktas).

[11] Žr. 2021 m. rugsėjo 2 d. Sprendimą *Finanzamt für Steuerstrafsachen und Steuerfahndung Münster* (C-66/20, EU:C:2021:670, 40 punktas).

[12] Šios keturios valdžios institucijos, kurių sąrašas yra baigtinis, laikytinos „teisminėmis institucijomis“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2014/41, kai jos vykdo teisingumą (žr. Sprendimo *Staatsanwaltschaft Graz* 30–32 bei 37 punktus).

[13] Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto ii papunktyje esanti nuoroda į „bet kuri[ą] kit[ą] <…> institucij[ą]“ rodo, kad bet kuri institucija, kuri nėra teisminė institucija, nurodyta šios direktyvos 2 straipsnio c punkto i papunktyje, turi būti nagrinėjama atsižvelgiant į minėtos direktyvos 2 straipsnio c punkto ii papunktį. Taigi ši sąvoka turi būti suprantama kaip reiškianti bet kurią vykdomosios valdžios instituciją (žr. tos pačios direktyvos 4 straipsnio b punktą ir Sprendimo *Staatsanwaltschaft Graz* 34 ir 35 punktus).

[14] Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Staatsanwaltschaft Graz* (27 ir 28 punktai).

primintų sąlygų, t. y. pirma, ji turi būti kompetentinga veikti kaip baudžiamajame procese tyrimą atliekanti institucija [15], ir, antra, jos išduotą ETO, prieš perduodant jį vykdančiajai valstybei, turi patvirtinti teisminė institucija [16].

31. Šioje byloje neginčijama, kad KNAB, kuris nėra teisminė institucija, veikė pagal Latvijos teisę kaip institucija, atsakinga už baudžiamajame procese atliekamą tyrimą [17]. Be to, prieš perduodant aptariamą ETO vykdančiajai valstybei, jį patvirtino Latvijos Respublikos generalinė prokuratūra, dėl kurios „teisminės institucijos“ statuso, kaip apibrėžta direktyvos 2 straipsnio c punkto i papunktyje, nekyla abejonių [18].

32. Kita vertus, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo išreikštos abejonės iš esmės susijusios su tuo, ar KNAB atitinka minėtos direktyvos 2 straipsnio c punkto ii papunktyje numatytą ir šios išvados 28 punkte nurodytą sąlygą būti institucija, „pagal nacionalinę teisę kompetentinga nurodyti rinkti įrodymus“, nes pagal Latvijos teisę [19] vykdant nacionalinį baudžiamąjį procesą pagrindinėje byloje nagrinėjamos tyrimo priemonės, t. y. kratos, nors ir grindžiamos kompetentingos tyrimą atliekančios institucijos, kaip antai KNAB, pasiūlymu, turi būti atliekamos ikiteisminio tyrimo teisėjo arba teismo sprendimu, todėl priklauso išimtinei teisminių institucijų kompetencijai.

33. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, šis klausimas kyla juo labiau dėl to, kad byloje *Spetsializirana prokuratura* Teisingumo Teismas nusprendė, jog Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto i papunktis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama, kad prokuroras būtų kompetentingas išduoti ETO, kuriuo siekiama gauti su telekomunikacijomis susijusių srauto ir vietos nustatymo duomenų, jeigu nacionalinėje byloje kompetencija nustatyti tyrimo priemonę dėl prieigos prie tokių duomenų priklauso teismo jurisdikcijai.

34. Pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją aiškinant šią nuostatą reikia atsižvelgti ne tik į jos tekstą, bet ir į kontekstą ir teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslus, ypač į to teisės akto kilmę [20].

[15] Žr. Sprendimą *Spetsializirana prokuratura* (29 punktas) ir Sprendimą *Staatsanwaltschaft Graz* (33 ir 34 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

[16] Žr., pavyzdžiui, Sprendimą *Staatsanwaltschaft Wien* (46 punktas). Remdamosi 2021 m. rugsėjo 20 d. Europos teisminio tinklo (ETT) ataskaita, kurią galima rasti ETT interneto svetainėje (adresu: https://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/EJN_RegistryDoc/EN/3115/0/0), ne tik Latvijos Respublika, bet daugelis valstybių narių yra paskyrusios administracines institucijas „išduodančiomis institucijomis“, įskaitant Belgijos Karalystę, Vokietijos Federacinę Respubliką, Graikijos Respubliką, Vengriją, Austrijos Respubliką ir Lenkijos Respubliką.

[17] Pagal Baudžiamojo proceso kodekso 386 straipsnio 6 dalį KNAB yra tyrimą atliekanti institucija, kuri pagal Baudžiamojo proceso kodekso 27 straipsnį gali veikti kaip „už bylą atsakingas asmuo“, vykdantis baudžiamąjį procesą.

[18] Žr. 1994 m. gegužės 19 d. *Prokuratūras likums* (Prokuratūros įstatymas) (*Latvijas Vēstnesis*, Nr. 65, 2004) 1 straipsnio 1 dalį. „Prokuroras“ yra viena iš Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto i papunktyje nurodytų „teisminių institucijų“, kurios turi teisę patvirtinti ETO (žr. Sprendimo *Staatsanwaltschaft Wien* 53 punktą).

[19] Žr. Baudžiamojo proceso kodekso 180 straipsnio 1 dalį.

[20] Šiuo klausimu žr., be kita ko, 2018 m. balandžio 17 d. Sprendimą *Egenberger* (C-414/16, EU:C:2018:257, 44 punktas), Sprendimą *Staatsanwaltschaft Wien* (49 punktas), 2022 m. spalio 28 d. Sprendimą *Generalstaatsanwaltschaft München (Ekstradicija ir „ne bis in idem“)* (C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, 67 punktas) ir Sprendimą *Staatsanwaltschaft Graz* (25 punktas).

Dėl pažodinio aiškinimo

35. Pirma, dėl šios išvados 28 punkte nurodytos Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto ii papunkčio formuluotės reikia pažymėti, kad šioje nuostatoje nenumatyta, jog tam, kad patektų į „išduodančiosios institucijos“ sąvoką, administracinė institucija būtinai turi būti kompetentinga nustatyti tas pačias priemones pagal nacionalinę teisę.

36. Iš tikrųjų pagal minėtą nuostatą nereikalaujama, kad ETO būtinai būtų išduodamas institucijos, kuri iš tikrųjų būtų kompetentinga nurodyti rinkti įrodymus „panašioje nacionalinėje byloje“, kaip iš esmės teigia WBS ir Komisija, o tik nurodoma, kad ši institucija turi būti kompetentinga nurodyti rinkti šiuos įrodymus „pagal nacionalinę teisę“. Iš tiesų šių žodžių junginių negalima laikyti sinonimais, nes žodžiuose „pagal nacionalinę teisę kompetentinga nurodyti rinkti įrodymus“ nekalbama apie lygiavertiškumą su panašia nacionaline byla. Be to, pagal šią nuostatą nedraudžiama, kad ETO būtų išduodamas institucijos, kuri pagal išduodančiosios valstybės teisę yra kompetentinga veikti kaip tyrimą atliekanti institucija, tačiau tai nebūtų institucija, kuri nacionalinio lygmens situacijoje būtų nurodžiusi taikyti tą pačią priemonę.

37. Šiuo klausimu, kaip priminta šios išvados 25 punkte, Direktyva 2014/41 nustatyta sistema grindžiama tarpusavio pasitikėjimu ir nuginčijama prezumpcija, kad ir kitos valstybės narės laikysis Sąjungos teisės. Būtent dėl šios priežasties šios direktyvos 2 straipsnio c punkto ii papunktyje kompetentingas neteismines institucijas paliekama „apibrėžti“ vien išduodančiajai valstybei ir šiuo tikslu daroma aiški nuoroda į nacionalinę teisę šiuo klausimu, kartu nurodant įvairias esmines sąlygas, kurios šioje teisėje turi būti nustatytos. Taigi tik išduodančioji valstybė turi nustatyti, kurios neteisminės institucijos yra kompetentingos išduoti ETO, jei laikomasi minėtos direktyvos 2 straipsnio c punkto ii papunktyje nustatytų kriterijų. Priešingas aiškinimas negalimas, nes tokiu atveju ši nuostata ir ypač tarpusavio pripažinimo principas taptų neveiksmingi[21].

38. Taigi vertinant, ar administracinė institucija, kaip antai KNAB, gali būti laikoma „išduodančiąją institucija“, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą, reikia atsižvelgti tik į Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto ii papunktyje nustatytus kriterijus, kurie buvo priminti šios išvados 30 punkte. Atrodo, kad šiuo atveju kaip tik ir yra tokia situacija.

39. Iš tiesų, pirma, KNAB neabejotinai turi pareigų, leidžiančių jam veikti kaip „tyrimą atliekančiai institucijai“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto ii papunktį, nes pagal nacionalinę teisę jis veikia kaip „už bylą atsakinga institucija“ ikiteisminiame baudžiamojo proceso etape kovos su korupcija srityje, neatsižvelgiant į tai, ar tai būtų nacionalinio, ar tarpvalstybinio masto baudžiamasis procesas. Šiuo klausimu iš Latvijos vyriausybės rašytinių ir žodinių pastabų matyti, kad pagal Baudžiamojo proceso kodekso 27 straipsnį KNAB, kaip „už bylą atsakinga institucija“: „1) organizuoja baudžiamojo proceso eigą ir su juo susijusių dokumentų tvarkymą; 2) priima sprendimus dėl baudžiamojo proceso krypties; 3) pats arba per kitus pareigūnus atitinkamoje baudžiamojo proceso stadijoje vykdo viešąją valdžią; 4) reikalauja, kad visi asmenys laikytųsi su baudžiamuoju procesu ir procesinėmis taisyklėmis susijusių pareigų; 5) užtikrina, kad baudžiamajame procese dalyvaujantys asmenys galėtų naudotis įstatyme numatytomis teisėmis“.

[21] Pavyzdžiui, Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad valstybės narės mokesčių administratorius, kuris pagal nacionalinę teisę vietoj prokuratūros atlieka mokestinius tyrimus gali patekti į sąvoką „išduodančioji institucija“, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio c punkto ii papunktį (žr. Sprendimo *Staatsanwaltschaft Graz* 46 punktą).

40. Šios išvados nepaneigia to, kad pagal Latvijos teisę KNAB, taikydamas tyrimo priemones, dėl kurių gali būti kišamasi į asmens gyvenimą, kaip antai vykdant kratą, negali nustatyti tokių priemonių, o tik gali pasiūlyti tai padaryti ikiteisminio tyrimo teisėjui, kuris vienintelis yra kompetentingas jas nustatyti. Iš tiesų, kaip paaiškino Latvijos vyriausybė, ikiteisminio tyrimo teisėjo sprendimas yra „leidimas“ atlikti KNAB pasiūlytą kratą, o ne nepriklausomas sprendimas, grindžiamas savarankišku ikiteisminio tyrimo teisėjo atliktu nagrinėjamo tyrimo faktinių aplinkybių vertinimu. Tiksliau tariant, iš Latvijos vyriausybės pastabų matyti, kad Latvijos baudžiamojo proceso sistemoje ikiteisminio tyrimo teisėjas daugiausia vykdo žmogaus teisių užtikrinimo baudžiamajame procese, o ne įvairių tyrimo priemonių tinkamumo kontrolę. Taigi, taip pat Latvijos vyriausybės nuomone, tai, kad ikiteisminio tyrimo teisėjas yra institucija, nurodanti atlikti kratą, nereiškia, kad pagal nacionalinę teisę jis įgaliojamas atlikti tyrimą vykstant baudžiamajam procesui vietoje „už bylą atsakingos institucijos“. Taigi KNAB ir toliau liktų „už bylą atsakinga institucija“, kurios užduotis – siūlyti tyrimo priemones ir vertinti, ar jos būtinos šio tyrimo tikslui pasiekti.

41. Antra, taip pat neginčijama, kad Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto ii papunkčio antrame sakinyje nustatyta sąlyga, pagal kurią ETO turi būti patvirtintas teisminės institucijos, taip pat buvo įvykdyta. Kaip matyti iš įprastinės sąvokos „patvirtinimas“ reikšmės, dėl jo reikalaujama, kad teisminė institucija patvirtintų, kad ETO atitinka teisinius reikalavimus. Iš tiesų pagal Latvijos teisę aptariamą ETO patvirtino Latvijos Respublikos generalinė prokuratūra, kuri, patikrinusi, ar ieškomi įrodymai ir pasirinktos tyrimo priemonės yra būtinos ir proporcingos tyrimo tikslams, persiuntė jį Berlyno prokuratūrai jo įvykdymo Vokietijoje tikslais. Būtent šis patvirtinimo veiksmas yra minėto ETO pagrindas, kuris suteikia jam „teisminio sprendimo“ pobūdį, kurio reikalaujama pagal šios direktyvos 1 straipsnio 1 dalį. Taigi, manau, kad nėra svarbu tai, jog panašioje nacionalinėje byloje šias tyrimo priemones turėjo priimti teisminė institucija, nes prokuratūros atliktas aptariamo ETO patvirtinimas leidžia prokurorą laikyti šio sprendimo autoriumi[22]. Būtent dėl šios priežasties minėtos direktyvos 2 straipsnio c punkto ii papunkčio trečiajame sakinyje numatyta, kad jei tyrimo orderį patvirtina teisminė institucija, ji taip pat „gali“ būti laikoma „išduodančiąja institucija“ ETO perdavimo tikslais, nes Sąjungos teisės aktų leidėjas šią galimybę paliko valstybių narių nuožiūrai.

42. Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad, atsižvelgiant į Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto ii papunkčio formuluotę, pagal šią nuostatą nedraudžiama, kad neteisminė institucija, kuri pagal savo nacionalinę teisę nustato konkrečias tyrimo priemones, kurios, prieš jas vykdant kitoje valstybėje narėje, patvirtinamos teisminės institucijos, gali būti laikoma „išduodančiąja institucija“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, net jei tokių tyrimo priemonių nustatymas išimtinai nacionaliniame procese priklausytų tik teisminėms institucijoms.

Dėl kontekstinio aiškinimo

43. Antra, šio aiškinimo nepaneigia Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto ii papunkčio *kontekstas*. Šiuo klausimu reikia priminti, kad šios nuostatos antrajame sakinyje aiškiai numatyta, jog teisminė institucija, vykdydama ETO patvirtinimo funkciją, turi patikrinti, ar šis orderis atitinka šioje direktyvoje nustatytas išdavimo sąlygas, ypač jos 6 straipsnio 1 dalyje nustatytas sąlygas. Vis dėlto atrodo, kad pagal šias išdavimo sąlygas nedraudžiama neteisminę instituciją,

[22] Pagal analogiją žr. 2016 m. lapkričio 10 d. Sprendimą *Özçelik* (C-453/16 PPU, EU:C:2016:860, 30 punktas), kuris buvo susijęs su policijos išduoto nacionalinio arešto orderio patvirtinimo prokuratūroje procedūra; taip pat 2019 m. spalio 9 d. Sprendimą *NJ (Vienos prokuratūra)* (C-489/19 PPU, EU:C:2019:849, 46 punktas) dėl Austrijos Respublikos prokuratūros išduoto arešto orderio patvirtinimo tvarkos.

kaip antai KNAB, kuri nustato teisminės institucijos patvirtintas tyrimo priemones, laikyti „išduodančiąja institucija“, kai tokių priemonių nustatymas nacionaliniame procese priklausytų teisminių institucijų kompetencijai.

44. Iš tiesų, pirma, pagal Direktyvos 2014/41 6 straipsnio 1 dalį, siejamą su šios direktyvos 2 straipsnio c punktu ir 11 konstatuojamąja dalimi, ETO patvirtinimas, kaip ir jo išdavimas, siejamas su dviem kumuliacinėmis sąlygomis, t. y. pirma, pagal šio 6 straipsnio 1 dalies a punktą ETO išdavimas turi būti būtinas ir proporcingas minėtos direktyvos 4 straipsnyje nurodytų procesų, visų pirma – baudžiamųjų, tikslams, atsižvelgiant į įtariamojo arba kaltinamojo teises [23], ir, antra, kad pagal minėto 6 straipsnio 1 dalies b punktą ETO nurodytas tyrimo priemones turėjo būti galima nurodyti vykdyti tokiomis pačiomis sąlygomis panašioje nacionalinėje byloje [24]. Pagal tos pačios direktyvos 6 straipsnio 2 dalį kiekvienu atveju atitiktį šioms dviem sąlygoms tikrina išduodančioji institucija.

45. Nors šiose nuostatose nenurodyta, kaip ir kuriame baudžiamojo proceso etape turi būti įvykdytos Direktyvos 2014/41 6 straipsnio 1 dalyje nustatytos sąlygos, nes šios taisyklės neišvengiamai priskiriamos išduodančiosios valstybės procesinės autonomijos sričiai, kartu aiškinant šios direktyvos 2 straipsnio c punkto ii papunktį, 6 straipsnio 1 ir 2 dalis ir 11 konstatuojamąją dalį matyti, kad atitiktį šioms sąlygoms turi patikrinti tiek neteisminė institucija ETO rengimo ir ypač konkrečių tyrimo priemonių siūlymo etape, tiek teisminė institucija ETO tvirtinimo etape. Tokią išvadą, beje, patvirtina tai, kad ETO turi būti „patvirtintas“ teisminės institucijos, o sąvoka „patvirtinimas“ neišvengiamai reiškia pirminės neteisminės institucijos atliktos patikros patvirtinimą. Ši išvada patvirtina aiškinimą, pagal kurį, esant tokiam patvirtinimui, pagal minėtą direktyvą nereikalaujama, kad išduodančioji institucija taip pat būtų kompetentinga nurodyti imtis atitinkamų priemonių nacionalinėje byloje. Iš tiesų ETO turi būti suprantamas kaip apimantis tokios formos aktą, kurios jis vykdomas, t. y. jį patvirtinus teisminei institucijai, nes iki šio etapo jis nesukelia jokių teisinių pasekmių ir negali būti perduotas [25].

46. Nagrinėjamu atveju nėra pagrindo manyti, kad šios Direktyvos 2014/41 6 straipsnyje nustatytos sąlygos nebūtų įvykdytos pagrindinėje byloje.

47. Iš tiesų, kalbant apie pirmąją šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalies a punkte numatytą sąlygą, kuri susijusi, pirma, su proceso tikslų būtinumu ir proporcingumu, reikia konstatuoti, kaip matyti iš Latvijos vyriausybės pateiktų pastabų, kad KNAB gavo reikiamus Latvijos teismo leidimus dėl sprendime dėl tyrimo nurodytų kratos priemonių prieš išduodant aptariamą ETO. Antra, kiek tai susiję su atsižvelgimu į įtariamojo arba kaltinamojo teises, Teisingumo Teismui pateiktuose dokumentuose nėra nieko, kas leistų manyti, kad vykdant aptariamo ETO teisminę kontrolę negalėjo būti užtikrinta, kad būtų gerbiamos pagrindinės teisės. Priešingai, atrodo, kad pagal lygiavertę nacionalinę procedūrą buvo vykdyta dviguba šio ETO teisminė kontrolė, kurią, pirma, atliko ikiteisminio tyrimo teisėjas, paskui – Latvijos Respublikos generalinė prokuratūra, ir kad ši kontrolė buvo grindžiama visa neteisminės institucijos pateikta informacija.

48. Kiek tai susiję su antrąja sąlyga, nurodyta Direktyvos 2014/41 6 straipsnio 1 dalies b punkte, iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos taip pat matyti, kad tos pačios tyrimo priemonės, kurios nurodytos aptariamame ETO, galėjo būti nustatytos panašioje nacionalinėje byloje, t. y. KNAB būtų galėjęs siūlyti ikiteisminio tyrimo teisėjui nustatyti tas pačias priemones. Be to,

[23] Žr. Sprendimą *Spetsializirana prokuratura* (32 punktas) ir Sprendimą *EncroChat* (88 punktas).

[24] Žr. Sprendimą *Staatsanwaltschaft Wien* (57 punktas) ir Sprendimą *EncroChat* (87 punktas).

[25] Pagal analogiją žr. 2019 m. spalio 9 d. Sprendimą *NJ (Vienos prokuratūra)* (C-489/19 PPU, EU:C:2019:849, 42 ir 43 punktai).

Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad, vartojant žodžius „tokiomis pačiomis sąlygomis“ ir „panašioje nacionalinėje byloje“, šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalies b punkte tikslių ETO išdavimo sąlygų nustatymas susiejamas tik su išduodančiosios valstybės teise [26]. Šia nuostata siekiama užkirsti kelią apeiti išduodančiosios valstybės teisės aktuose nustatytas taisykles ir garantijas [27]. Vis dėlto tokio apėjimo pavojaus nėra dėl to, kad ETO išdavė neteisminė institucija, kai vėliau jį patvirtina teisminė institucija.

49. Antra, kai taikomos tam tikros konkrečios tyrimo priemonės, išduodančioji institucija turi ne tik laikytis Direktyvos 2014/41 6 straipsnio 1 dalyje nustatytų sąlygų, bet ir pateikti papildomus paaiškinimus. Pavyzdžiui, pagal šios direktyvos 26 straipsnio 5 dalį, kiek tai susiję su informacija apie banko ir kitas finansines sąskaitas, reikalaujama, kad išduodančioji institucija nurodytų priežastis, dėl kurių mano, kad prašoma informacija gali būti svarbi atitinkamam baudžiamajam procesui. Be to, minėtos direktyvos 27 straipsnio 4 dalyje ir 28 straipsnio 3 dalyje atitinkamai dėl informacijos, susijusios su banko ir kitomis finansinėmis operacijomis, taip pat dėl tyrimo priemonių, pagal kurias įrodymus reikia rinkti tikruoju laiku, nuolat ir tam tikrą laikotarpį, taip pat numatyta, kad ši institucija nurodo priežastis, dėl kurių mano, kad prašoma informacija yra svarbi atitinkamam baudžiamajam procesui [28]. Šiuos papildomus paaiškinimus gali pateikti neteisminė institucija, neatsižvelgiant į tai, kad tam tikrais atvejais nacionaliniame procese sprendimus, kuriais nurodoma pateikti šią informaciją, priimtų teisminė institucija.

50. Trečia, Direktyvos 2014/41 14 straipsnio 1 dalyje, siejamoje su jos 22 konstatuojamąja dalimi, taip pat yra įtvirtinta bendroji valstybių narių pareiga užtikrinti, kad ETO nurodytų tyrimo priemonių atžvilgiu būtų taikomos teisių gynimo priemonės, bent jau lygiavertės priemonėms, kurias galima taikyti panašioje nacionalinėje byloje. Be to, pagal šios direktyvos 14 straipsnio 3 dalį išduodančioji institucija privalo užtikrinti, kad šiame orderyje nurodyti asmenys būtų pakankamai informuoti apie nacionalinėje teisėje numatytą apskundimo tvarką ir terminus tam, kad būtų užtikrinta, jog šie asmenys galėtų veiksmingai pasinaudoti teise apskųsti [29]. Galiausiai, kaip nurodyta minėtos direktyvos 14 straipsnio 7 dalyje, išduodančioji valstybė turi atsižvelgti į tai, kad ETO pripažinimas arba vykdymas buvo sėkmingai nugindyti pagal jos nacionalinę teisę. Taigi, nedarant poveikio nacionalinėms procesinėms taisyklėms, valstybės narės privalo užtikrinti, kad išduodančiojoje valstybėje vykstančiame baudžiamajame procese vertinant įrodymus, gautus pasinaudojus ETO, būtų paisoma teisės į gynybą ir būtų užtikrintas teisingas bylos nagrinėjimas [30]. Vis dėlto, mano nuomone, vykdyti šias pareigas teikti informaciją ir užtikrinti teisę į gynybą lygiai taip pat lengvai gali neteisminė institucija, prižiūrint teisminei institucijai, neatsižvelgiant į tai, ar teisminė institucija gali nurodyti imtis lygiaverčių tyrimo priemonių panašioje nacionalinėje byloje.

Dėl teleologinio aiškinimo

51. Kiek tai susiję, trečia, su Direktyva 2014/41 *siekiamu tikslu*, manau, kad šios išvados 42 punkte siūlomas aiškinimas, be to, yra toks, kuriuo užtikrinamas visiškas šio tikslo, kuris primintas šios išvados 25 punkte, t. y. nustatyti supaprastintą ir veiksmingesnę sistemą, grindžiamą ETO,

[26] Žr. Sprendimą *EncroChat* (90–93 punktai).

[27] Žr. Sprendimą *EncroChat* (97 punktas).

[28] Žr. Sprendimą *Spetsializirana prokuratura* (33 punktas).

[29] Žr. Sprendimą *Staatsanwaltschaft Wien* (60 ir 61 punktai).

[30] Žr. Sprendimą *Staatsanwaltschaft Wien* (62 punktas).

siekiant palengvinti ir paspartinti teisminį bendradarbiavimą ir taip prisidėti prie tikslo tapti laisvės, saugumo ir teisingumo erdve, remiantis tarpusavio pasitikėjimo ir pripažinimo principais, įgyvendinimo [31].

52. Šiuo klausimu tikslas garantuoti paprastesnį ir veiksmingesnį valstybių narių tarpusavio bendradarbiavimą reiškia galimybę paprastai ir be abejonių identifikuoti ETO išdavusią instituciją, kad būtų galima nustatyti, ar tokį sprendimą turi patvirtinti teisminė institucija pagal Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto ii papunktį. Aiškinimas, pagrįstas vien išvada, kad išduodančioji valstybė neteisminę instituciją „apibrėžė“ kaip instituciją, kuri turi kompetenciją veikti kaip tyrimą atliekanti institucija, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio c punkto ii papunktį, yra toks, pagal kurį galima vienareikšmiškai nustatyti, ar institucija patenka į šios nuostatos ii punkto taikymo sritį, remiantis tik išduodančiosios valstybės pasirinkimu, o ne atitinkamų įrodymų pobūdžiu. Iš tiesų priešingas aiškinimas, viena vertus, lemtų sistemos „fragmentaciją“, nes skirtingos „išduodančiosios institucijos“ galėtų būti kompetentingos atlikti vieną ir tą patį tyrimą, atsižvelgiant į skirtingų tyrimo priemonių pobūdį ir joms taikytiną tvarką nacionaliniame procese, kita vertus, tai būtų teisinio nesaugumo šaltinis ir dėl to kiltų rizika, kad ETO įgyvendinimo sistema taps sudėtingesnė, o tai keltų pavojų supaprastintos ir veiksmingos valstybių narių bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose sistemos sukūrimui [32].

53. Taip pat šiuo klausimu reikia priminti, kad Direktyvos 2014/41 10 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad išduodančioji institucija, „remdamasi turima išsamia informacija apie atitinkamą tyrimą, gali geriausiai nuspręsti, kokią tyrimo priemonę taikyti“ [33]. Taigi nėra abejonių, kad, kai valstybė narė nusprendžia suteikti kompetenciją ne teisminei institucijai, kad ši galėtų veikti kaip tyrimą atliekanti institucija, ši institucija konkrečiomis baudžiamojo proceso organizavimo nacionaliniu lygmeniu aplinkybėmis „gali geriausiai“ žinoti įvairius tyrimo elementus, kurių pagrindu gali nustatyti tyrimo priemones, geriausiai atitinkančias šio tyrimo tikslus, ir greitai reaguoti į įvairias galinčias kilti procesines situacijas. Tokiomis aplinkybėmis negalima teigti, kaip tai daro WBS, kad ETO priėmimas būtų buvęs daug veiksmingesnis ar paprastesnis, jei ikiteisminio tyrimo teisėjas, kaip išduodančioji institucija, būtų pats priėmęs ginčijamą ETO pagal Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto i papunktį. Pavyzdžiui, kai vykdančiosios valstybės suinteresuotoji šalis ginčija esminius ETO išdavimo pagrindus, tyrimą atliekanti neteisminė institucija turi turėti galimybę gauti su užginčijimu susijusią informaciją, ir tai bus veiksmingiau nei tuo atveju, kai ši informacija perduodama per kitą instituciją, kuri neatlieka tyrimo [34]. Be to, jei dėl ETO vykdymo vykdančioji valstybė patiria itin didelių išlaidų, pavyzdžiui, dėl sudėtingų ekspertų išvadų, plataus masto policijos operacijų ar ilgą laiką trunkančios sekimo veiklos, dėl išlaidų klausimo išduodančioji valstybė ir vykdančioji valstybė galėtų konsultuotis. Vykdant tokias konsultacijas tyrimą atliekanti neteisminė institucija neabejotinai geriausiai žino, ar ETO naudinga palikti galioti ir kokios apimties, ypač atsižvelgiant į tyrimo pažangą [35].

54. Galiausiai reikėtų pažymėti, kad kai kuriose valstybėse narėse per ikiteisminį tyrimą ikiteisminio tyrimo teisėjo vaidmuo nėra svarbiausias, o jame dalyvauja tik *ad hoc*, be kita ko, kad leistų taikyti tam tikras prokuroro prašomas tyrimo priemones [36]. Taigi šis teismas su bylos medžiaga susipažįsta tik sprendimo priėmimo metu, todėl yra susipažinęs tiks su tam tikros

[31] Žr. 2019 m. spalio 24 d. Sprendimą *Gavanozov* (C-324/17, EU:C:2019:892, 35 punktas). Taip pat žr. šios išvados 25 punktą.

[32] Pagal analogiją žr. Sprendimą *Staatsanwaltschaft Graz* (43 ir 45 punktai).

[33] Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Spetsializirana prokuratura* (37 punktas).

[34] Šiuo klausimu žr. Direktyvos 2014/41 22 konstatuojamąją dalį.

[35] Šiuo klausimu žr. Direktyvos 2014/41 23 konstatuojamąją dalį.

[36] Vokietijos Federacinėje Respublikoje, priešingai nei pagal kitas teisines tradicijas, pavyzdžiui, Prancūzijoje, už ikiteisminio tyrimo atlikimą paprastai atsako ikiteisminio tyrimo teisėjas.

apimties tyrimo medžiaga. Iš tiesų šis teismas negalėtų susipažinti nei su tomis tyrimo sritimis, kurios nebuvo įtrauktos į jo sprendimą, nei su pokyčiais, įvykusiais po sprendimo priėmimo. Reikalavimas, kad minėtas teismas būtų ETO išduodanti institucija, sulėtintų savitarpio teisinės pagalbos teikimą, visų pirma tuo atveju, jei vykdančioji institucija pateiktų prašymą pagal Direktyvos 2014/41 6 straipsnio 3 dalies pirmą sakinį. Kaip teisingai nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, jei tik ikiteisminio tyrimo teismas bus laikomas „išduodančiąja institucija“ ir vykdančioji institucija vėl kreipsis į jį, prašydama pateikti paaiškinimus pagal šios direktyvos 6 straipsnio 3 dalies pirmą sakinį, ikiteisminio tyrimo teisėjas privalės paprašyti tyrimą atliekančios neteisminės institucijos pateikti bylą ir taip pat turės (dar kartą) susipažinti su tyrimu ir jo eiga. Padėtis gali tapti sudėtingesnė ir tais atvejais, kai, kaip ir šiuo, tyrimo priemonės nėra išimtinai priskiriamos teismų jurisdikcijai ir jas gali nustatyti kitos institucijos, todėl tą pačią bylą nagrinėjančiai vykdymo institucijai gali būti pateikti du Europos tyrimo orderiai, kuriuos priėmė dvi skirtingos institucijos.

Dėl Direktyvos 2014/41 kilmės

55. Ketvirta, pažodinį, kontekstinį ir teleologinį aiškinimą patvirtina Direktyvos 2014/41 kilmė. Reikia priminti, kad rengiant teisės akto projektą pagal pirminį septynių valstybių narių pateiktą pasiūlymą dėl direktyvos [37] Taryba konstatavo, kad kelios valstybės narės nepritarė nuostatai, kuria nustatoma pareiga pripažinti neteisminių institucijų išduotus Europos tyrimo orderius, tačiau „atsižvelgiant į šiam pasiūlymui pasirinktą teisinį pagrindą“ buvo pasiektas kompromisas dėl privalomos patvirtinimo procedūros, susijusios su ETO atitiktimi ETO išdavimo sąlygoms, kai jį išduoda kompetentinga institucija, kuri nėra teisėjas, prokuroras ar ikiteisminio tyrimo teisėjas, nustatymo pagrindo [38]. Vadinasi, šis sprendimas buvo priimtas siekiant atsižvelgti į valstybių narių procesinę autonomiją ir nacionalinių sistemų įvairovę, visų pirma į tai, kad kai kuriose valstybėse narėse ikiteisminio tyrimo procedūrą vykdo ne teismai, o prokuratūra arba administracinės institucijos [39].

56. Atsižvelgdamas į visus išdėstytus motyvus manau, kad į pateiktą klausimą reikia atsakyti, jog pagal Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto ii papunktį nedraudžiama, kad neteisminė institucija, kuri pagal savo nacionalinę teisę nustato konkrečias tyrimo priemones, galėtų būti laikoma ETO „išduodančia institucija“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, net jei tokių tyrimo priemonių nustatymas nacionaliniame procese priklausytų tik teisminėms institucijoms, su sąlyga, kad prieš išduodant ETO šias tyrimo priemones patvirtina teisminė institucija, patikrinusi, kad būtų įvykdytos visos šioje direktyvoje numatytos ETO išdavimo ir perdavimo sąlygos.

Dėl Sprendimo „Spetsializirana prokuratura“ taikymo srities

57. Galiausiai, penkta, reikia pažymėti, kad, priešingai, nei iš esmės teigia WBS ir Komisija, ši išvada negali būti paneigta Sprendimu *Spetsializirana prokuratura*, kuriame Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto i papunktis turi būti aiškinamas taip, kad

[37] Žr., be kita ko, Belgijos Karalystės, Bulgarijos Respublikos, Estijos Respublikos, Ispanijos Karalystės, Austrijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Švedijos Karalystės iniciatyvos siekiant priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą … m. … … d. dėl [ETO] baudžiamosiose bylose 2 straipsnio a dalies ii papunktį (OL C 165, 2010, p. 22).

[38] Žr. 2010 m. lapkričio 26 d. Tarybos pažangos ataskaitą (16868/10 COPEN 266 EUROJUST 135 EJN 68 CODEC 1369), p. 5.

[39] Šiuo klausimu žr. šios išvados 16 išnašą bei L. Bachmaier Winter „Further Mutual Assistance: The European Investigation Order“, K. Ambos ir P. Rackow (red.) *The Cambridge Companion to European Criminal Law*, Cambridge University Press, 2023, p. 292 ir 293, ir A. Gogorza, „Décision d’enquête européenne – La relativité de la notion européenne d’autorité judiciaire“, *Droit pénal* – Lexis Nexis, Nr. 2, 2021, p. 44.

pagal jį draudžiama, kad prokuroras būtų kompetentingas ikiteisminio tyrimo stadijoje išduoti ETO, kuriuo siekiama gauti su telekomunikacijomis susijusių srauto ir vietos nustatymo duomenų, jeigu panašioje nacionalinėje byloje kompetencija nustatyti tyrimo priemonę dėl prieigos prie tokių duomenų priklauso išimtinei teismo jurisdikcijai.

58. Visų pirma, kaip teisingai pažymėjo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, byloje, kurioje priimtas šis sprendimas, ETO išdavusi institucija buvo „išduodančioji institucija“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto i papunktį, t. y. Bulgarijos prokuratūra, o šioje byloje išduodančioji institucija yra „kita kompetentinga institucija“, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio c punkto ii papunktį. Šis skirtumas reiškia, kad į principų, Teisingumo Teismo visų pirma nustatytų minėto sprendimo 29 ir 30 punktuose, kuriuose Teisingumo Teismas analizavo minėtos direktyvos 2 straipsnio c punkto i papunkčio formuluotę, taikymo sritį, vadovaujantis logika, patenka tik teisminės institucijos ir jie negali būti taikomi neteisminėms institucijoms. Kitaip tariant, tame pačiame sprendime reikalaujama, kad institucija, kompetentinga patvirtinti ETO, ir institucija, kompetentinga patvirtinti tas pačias tyrimo priemones nacionaliniame procese, veiktų hierarchijos prasme lygiagrečiai, tačiau tik tuo atveju, kai abi šios institucijos yra teisminės institucijos.

59. Taip pat, kaip ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pažymiu, kad ši byla skiriasi nuo bylos, dėl kurios buvo priimtas sprendimas *Spetsializirana prokuratura*, tuo, kad nagrinėjamą kratos priemonę, kurios nustatymas pagal Latvijos teisę priklauso tik teismų kompetencijai, prieš ją nustatant ikiteisminio tyrimo teisėjas leido taikyti, o vėliau ji buvo patvirtinta šios valstybės narės generalinės prokuratūros, kurios nuomone, ji buvo būtina ir proporcinga. Priešingai, byloje, kurioje buvo priimtas sprendimas *Spetsializirana prokuratura*, Bulgarijos prokuratūra, kaip išduodančioji institucija, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto i papunktį, prieš tai nesikreipusi į Bulgarijos teismą išdavė keturis ETO, kuriais buvo prašoma pateikti su telekomunikacijomis susijusius srauto ir elektroninių ryšių vietos nustatymo duomenis, nors panašioje nacionalinėje tokias priemones Bulgarijos prokuratūra būtų galėjusi nustatyti tik tokiam teismui leidus. Taigi ši aplinkybė leidžia daryti išvadą, kad Teisingumo Teismo motyvai, išdėstyti šio sprendimo 32–38 punktuose, skirtuose šios direktyvos konteksto ir ja siekiamų tikslų analizei, nėra nei taikytini, nei svarbūs nagrinėjamai bylai.

60. Pirma, atsižvelgiant į Sprendimo *Spetsializirana prokuratura* 32–35 punktuose Teisingumo Teismo atliktą kontekstinę analizę, susijusią su Direktyvos 2014/41 6 straipsnio 1 dalimi, reikia pažymėti, kaip ir šios išvados 44–48 punktuose, kad šioje nuostatoje nurodytos sąlygos neatrodo svarbios nagrinėjamoje byloje. Iš tiesų nagrinėjamu atveju KNAB, veikdamas kaip „tyrimą atliekanti institucija“, taigi būdamas institucija, pagal nacionalinę teisę kompetentinga nurodyti atlikti tyrimo priemonę, įvykdė šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalies a punkte numatytus patikrinimo įpareigojimus, susijusius su šios priemonės būtinumu ir proporcingumu, nes kompetentingas ikiteisminio tyrimo teisėjas savo sprendime nurodė, kad Berlyne atliktinos kratos buvo būtinos ir proporcingos. Taigi, skirtingai nei byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Spetsializirana prokuratura*, šiuo atveju pačiai institucijai nereikėjo įvykdyti ypatingų pagrindimo reikalavimų. Be to, KNAB išdavė aptariamą ETO sąlygomis, kuriomis tyrimo priemonę būtų buvę galima paskirti panašioje nacionalinėje byloje, nes prieš išduodamas ETO ikiteisminio tyrimo teisėjas įsikišo ir leido atlikti kratą.

61. Antra, negali būti svarbios išvados, padarytos remiantis Direktyvos 2014/41 tikslų analize, pateikta Sprendimo *Spetsializirana prokuratura* 36–38 punktuose, dėl kurių Teisingumo Teismas, aiškindamas šios direktyvos 2 straipsnio c punkto i papunktį, konstatavo, kad galimas

ETO išdavusios institucijos ir institucijos, kompetentingos skirti tyrimo priemones vykstant šiam baudžiamajam procesui, atskyrimas galėtų apsunkinti bendradarbiavimo sistemą ir taip pakenkti supaprastintos ir veiksmingos sistemos sukūrimui. Priešingai, kaip nurodyta šios išvados 52–54 punktuose, aiškinant minėtos direktyvos 2 straipsnio c punkto ii papunktį, reikalavimas, kad ETO išduodanti institucija būtinai turi būti institucija, kuri pagal nacionalinę teisę yra kompetentinga skirti nagrinėjamą tyrimo priemonę, kai ši institucija yra neteisminė institucija, gali apsunkinti šią bendradarbiavimo sistemą.

Išvada

62. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Kammergericht Berlin* (Berlyno aukštesnysis apygardos teismas) pateiktą prejudicinį klausimą:

2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/41/ES dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose 2 straipsnio c punkto ii papunktis

turi būti aiškinamas taip:

pagal šią nuostatą nedraudžiama, kad neteisminė institucija, kuri pagal savo nacionalinę teisę nustato konkrečias tyrimo priemones, galėtų būti laikoma Europos tyrimo orderį „išduodančia institucija“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, net jei tokių tyrimo priemonių nustatymas nacionaliniame procese priklausytų tik teisminėms institucijoms, su sąlyga, kad prieš išduodant Europos tyrimo orderį šias tyrimo priemones patvirtina teisminė institucija, patikrinusi, ar įvykdytos visos šioje direktyvoje numatytos Europos tyrimo orderio išdavimo ir perdavimo sąlygos.